

Diehl, Paul: *Peace Operations*. Cambridge: Polity Press, 2008, 197 pages, ISBN 978-07456-4207-9.

Jana Urbanovská¹

Odborná literatura věnující se problematice udržování míru (*peacekeeping*) se rozrostla o zaznamenaný hodný titul z pera Paula F. Diehla s prostým názvem *Peace Operations*. Při prvním pohledu na obsah publikace může znalý čtenář nabýt dojmu, že ho nečeká nic nového, nic, co by již mnohokrát nečetl v podobných pracích: od historického vývoje mírových operací přes jejich organizaci, úspěchy a nezdary až po výzvy, kterým čelí budoucí operace. Jakmile se však čtenář ponoří do studia publikace, může být mile překvapen poutavým podáním problematiky: prostřednictvím svěžího jazyka nabízí autor stručný, a přesto zároveň hutný vhled do světa mírových operací. Kromě vlastních výzkumů představuje P. Diehl řadu výzkumů svých kolegů, čímž poskytuje čtenáři příležitost vydat se na „okružní jízdu“ celou problematikou.

V úvodu autor přispívá do debaty týkající se terminologie mírových operací obvyklou zmínkou o koncepčním „zmatku“ a mnohoznačnosti pojmu *peacekeeping*, jehož běžné používání napříč operacemi v různých časových obdobích implikuje podobné atributy, ačkoli mezi nimi ve skutečnosti existují dramatické rozdíly (s. 3). Sám P. Diehl zahrnuje pod pojem mírové operace „široké spektrum různých misí a technik managementu konfliktů“ (s. 2). Jako základní kategorii přitom zdůrazňuje tradiční *peacekeeping*, od něhož byla většina dalších forem mírových operací později odvozena (např. „nový“ *peacekeeping*, *peacekeeping* druhé generace, robustní *peacekeeping* či vynucování míru). Alespoň v tomto bodě existuje názorová shoda napříč množstvím autorů zabývajících se problematikou udržování míru. Kromě otázky klasifikace misí, která patří mezi často diskutované, se autor v úvodu pozastavuje také nad zajímavým problémem zasazování mírových operací do různých fází konfliktu a z toho plynoucích důsledků. V neposlední řadě se snaží postihnout rozdíl mezi perspektivou přístupu managementu konfliktů (*conflict management*) a řešení konfliktů (*conflict resolution*), jež mají odlišné představy o náplni a cílech mírových operací. Poněkud na škodu se jeví, že autor zcela rezignoval na zasazení mírových operací do širšího teoretického rámce. Ačkoli je všeobecně známo, že se nejedná o lehký úkol, mohl by čtenáře zajímat názor předního odborníka v oblasti mírových operací na jejich teoretické ukotvení.

¹ Kontakt: Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: urbanovska@fss.muni.cz.

Ve druhé kapitole, věnované historickému vývoji mírových operací, se autor poměrně nevšedním způsobem věnuje počátkům udržování míru. Zatímco většina badatelů zahajuje svůj výklad na toto téma založením Organizace spojených národů (OSN), případně Společnosti národů (SN), P. Diehl zasazuje prvopočátky *peacekeepingu* dokonce až do éry křížových výprav. Paralela se skutečně nabízí: několik států se s posvěcením Vatikánu spojilo dohromady, aby zachránilo Svatou zemi před zpusťšením ze strany domnělých pohanů (s. 28). Dalším mezníkem byl návrh ze 14. století na vytvoření světové vlády, zahrnující mezinárodní armádu. Přes koncert velmocí, následující po napoleonských válkách, se autor dostává až k boxerskému povstání z r. 1900 a spojenecké jednotce několika států určené k záchraně vyslanců v Pekingu, jež podle něj představuje nejbližší analogii k mírovým operacím před vznikem SN (s. 29). Přes zkušenosti SN s kolektivní obranou a pozorovatelskými a vyšetřovacími misemi (které byly na rozdíl od kolektivní obrany v mnohých případech poměrně úspěšné) se autor dostává k počátkům OSN. Odtud již postupuje chronologicky skrze jednotlivá období vývoje *peacekeepingu*, která se nijak výrazně neliší od výkladů v mnohých jiných publikacích. Zajímavou odbočku představují pasáže věnované zákonitostem mírových operací: do jakých geografických oblastí směřují, v jakých typech konfliktů působí, v jakých časových obdobích jsou nejaktivnější či kdo jsou jejich iniciátoři.

Snad nejzajímavější počtení nabízí třetí kapitola s poněkud vágně znějícím názvem Organizace mírových operací. Skrývá se pod ním celá řada organizačních záležitostí spojených s praktickým fungováním mírových operací. Zvláštní důraz je přitom kladen na představení a vyhodnocení alternativ ke stávajícím praktikám (s. 68), což tvoří významnou přidanou hodnotu celé kapitoly. Je rozdělena do tří částí: činitelé, personál a financování. V první části autor odpovídá na otázku, kdo vykonává mírové operace. Tradičním vysílatelem je přitom OSN, avšak současné trendy směřují k většímu zapojení regionálních organizací a multilaterálních uskupení států či soukromých bezpečnostních společností (s. 68). Určitým přešlapem je pojmenování Politického a bezpečnostního výboru v rámci struktur Evropské unie *Peace and Security Committee* (s. 73), které zpochybňuje autorovy znalosti na poli krizového managementu EU. Druhá část pojednává o personálu mírových operací: čím jsou určovány potřeby operací z pohledu personálního zabezpečení, které státy přispívají nejvíce a proč, čím je dána velikost operací a jak je vytvářena podoba výsledné operace. Autor závěrem analyzuje několik návrhů k překlenutí současných problémů s nedostatkem zdrojů, ať už se jedná o vytvoření stálé armády OSN či alespoň pohotovostních jednotek, připravených k zásahu „na zavolanou“. Pozoruhodná je poslední část třetí kapitoly, pojednávající o financování mírových operací. Této otázce je ve

většinou prací věnován okrajový prostor, omezený na představení základních mechanismů financování operací. P. Diehl v recenzované knize představuje bezkonkurenční výčet reformních návrhů, jak překonat nedostatky ve financování operací, od možnosti půjčovat si peníze od mezinárodních finančních institucí, přes uplatnění výtěžků z tzv. mezinárodních daní (např. zdanění námořních tras, znečištění životního prostředí nebo mezinárodních telekomunikací), po vytvoření speciálního „mírového fondu“ či zahrnutí mírových operací do národních rozpočtů na obranu.

Kapitola s názvem Úspěchy a nezdary mírových operací nepředstavuje jen výčet pozitivních a negativních výsledků *peacekeepingu*. Předně zkoumá, co si představit pod pojmem „úspěch“, a smysluplně tak přispívá k debatě, která má významné implikace pro praxi mírových operací. Zvolením různých kritérií totiž můžeme jednu a tutéž operaci ohodnotit jako úspěšnou i jako neúspěšnou. Jak uvádí P. Diehl, autoři se často probírají důvody úspěchu či nezdaru operací, aniž by přitom specifikovali, jak ke svému hodnocení došli (s. 118-119). Je důležité si uvědomit, *pro koho* je operace úspěchem či neúspěchem: pro mezinárodní společenství, hlavní protagonisty, státy přispívající jednotky, či místní obyvatelstvo? Pro každého z nich může být úspěchem něco jiného; úspěch jednoho z aktérů může dokonce podlomit úspěch druhého. Autor se v kapitole mimořádně důkladně věnuje celé řadě kritérií úspěchu, perspektivám hodnocení a podmínkám úspěchu, zvažuje výhody a nevýhody jednotného hodnocení operací a analyzuje reálné dopady operací.

Závěr knihy tvoří desatero budoucích výzev, se kterými se mírové operace pravděpodobně budou muset potýkat. Autor je klasifikuje podle jejich původu: environmentální výzvy se vztahují k druhům konfliktů a širším otázkám systému, ve kterém operace působí; politické výzvy zahrnují rozhodovací procesy a jejich následky spojené s autorizací, vedením a podporou operací; výzvy na poli kapacit odkazují na rozpor mezi potřebami operací a jejich skutečnými schopnostmi. A konečně mezi výzvy překlenující jednotlivé kategorie patří mj. nezamýšlené negativní dopady operací, zejména narušení ekonomické rovnováhy v oblasti působení, což paradoxně produkuje nové oběti řešeného konfliktu (s. 167), či prohřešky mírových jednotek na poli lidských práv (viz sexuální zneužívání) a kriminálních aktivit (viz pašování nerostného bohatství). Na samý závěr si autor neodpustil zmínit otázku politické vůle a připojil argument obhajující OSN: pokud je Spojeným národům vytýkán nedostatek politické vůle jednat, nesou za to ve skutečnosti odpovědnost členské státy, ne OSN ve smyslu jejího byrokratického aparátu či vedení (s. 168). Autor tvrzení doplňuje analýzou důvodů, které stojí za nedostatkem podpory – ať už to je neochota investovat finanční a lidské zdroje, snaha předejít

vytvoření precedentu pro budoucí zásahy do vlastní sféry vlivu či neschopnost shodnout se na potřebě a/nebo způsobu intervence s ostatními členskými státy (s. 168-169).

Svým zpracováním je kniha určena širokému spektru čtenářů: laikům zprostředkuje srozumitelnou a čtivou formou přes svůj rozsah poměrně komplexní informace o problematice mírových operací a zároveň má co nabídnout i sečtělým akademikům, kteří se v oblasti dlouhodobě pohybují.